

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สถานการณ์ของสังคมโลก ที่กำลังอยู่ในภาวะวิกฤติทางจริยธรรม และผู้คนห่างเหินจากศีลธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนา ควบคู่มากับประวัติศาสตร์ของชาติตลอดระยะเวลาอันยาวนาน พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย และทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง การพัฒนาประเทศไทยโดยละทิ้งพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งที่ทำให้การพัฒนาประเทศขาดความมั่นคง เพราะวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ ยึดมั่นอยู่กับพระพุทธศาสนามาตลอด เชื่อมั่นตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นอุดมคติของชีวิต ในการละเว้นความชั่วทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใส อีกประการหนึ่งพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มุ่งสร้างสันติภาพ คือภาวะแห่งความสงบให้เกิดขึ้นในโลก ดังคำกล่าวในบทสวดมนต์สำหรับนักเรียนว่า ชี้อภัยสรรพทุกข ชี้อภัยทุกขทุกข ชี้อภัยพระนิพพาน อันพันโศกวิโยคภัย และพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งว่า “นัตถิ สันติปะรัง สุขัง” แปลว่า ความสุข (อื่น) ยิ่งกว่าความสงบไม่มี”^๑ เป็นหลักยืนยันเป้าหมายของพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลก โดยยึดหลักไตรสิกขา คือศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขทั้งชีวิตส่วนตนและสังคม

พระสงฆ์ไทยแต่เดิม มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน^๒ กล่าวในอดีตวัดเป็นผู้รับผิดชอบการศึกษาของเด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ ดังจะพบว่า เด็กชายไทย พ่อแม่จะนำไปฝากพระสงฆ์ที่วัด เมื่อจะออกไปทำ ไร่ไถนา วัดจึงทำหน้าที่เหมือนศูนย์เยาวชน และเมื่อเด็กโตขึ้น พ่อแม่ก็นำไปฝากไว้กับพระสงฆ์ เพื่อจะได้เรียนหนังสือ ซึ่งการสอนของพระสงฆ์ในอดีตนั้น ไม่ได้สอนเฉพาะวิชาทางธรรมเท่านั้น แม้วิชาการทางโลกเพื่อการดำรงชีวิตก็มีการสอนกันในวัดด้วย โดยเป็นการสอนที่ขึ้นอยู่กับผู้เรียนและผู้สอนด้วย การสอนขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด และเป็นการทำหน้าที่ของ

^๑ กองตำรากรมการศาสนา, **พุทธศาสนาสุภาษิต เล่ม ๑**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๓๗), หน้า ๗๗.

^๒ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (อัครา เนนา) **การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน, ๒๕๒๖), หน้า ๕๓-๕๕.

พระสงฆ์ได้เป็นอย่างดีในอดีต และถ้าหากสถาบันสงฆ์จะได้หันกลับมาให้ความรู้แก่เยาวชนเหมือนในอดีตอีก พระสงฆ์ก็คงจะทำหน้าที่ได้ดีที่สุด ทั้งนี้ เพราะพระสงฆ์ในชนบทเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ที่สำคัญที่สุดในระดับหมู่บ้าน พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในการแก้ปัญหาสำคัญของท้องถิ่น ประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์อยู่มาก มากพอที่จะทำการจัดการเรียนการสอนแก่เยาวชนได้ ทั้งนี้พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่แล้ว พระสงฆ์บางองค์มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ ดังจะพบว่าพระสงฆ์เป็นครูสอนเด็กเล็กและนักเรียนโดยตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นอกจากนั้นยังพบว่าพระสงฆ์หลายรูปเป็นพระนักพัฒนา ได้นำความรู้ทั้งที่เป็นงานช่าง การรักษาพยาบาลมาใช้กับประชาชน บางวัดมีการนำเด็กนักเรียนชายมาบวชเป็นสามเณรภาคฤดูร้อน เหล่านี้เป็นต้น จากบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่กล่าวมาแล้ว หากโรงเรียนจะได้มอบหมายให้พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน ก็คงจะมั่นใจได้ว่าพระสงฆ์จะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะพระสงฆ์มีทั้งปริยัติ และปฏิบัติอยู่แล้ว กล่าวคือ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในคณะพุทธบริษัท เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนโดยตรง

ดังนั้น วิชาพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาสังคมไทย และยังมีส่วนเสริมสร้างวัฒนธรรมในสังคมไทยด้วย จะเห็นได้จากประเพณีบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ประเพณีการทำบุญ ประเพณีการชักพระ ประเพณีการขนทรายเข้าวัด เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นประเพณี ที่ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดการศึกษาแต่เดิมใช้พระสงฆ์เป็นครู แต่ครั้งรัฐบาลจัดตั้งโรงเรียนแล้ว จะมีครูทั้งที่เป็นฆราวาส และเป็นพระสงฆ์อยู่ด้วย ที่เป็นครูสอน วิชาจริยศึกษา หรือวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน แต่บทบาทของพระสงฆ์อาจจะลดลงบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ก็ยังเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะเป็นบุคคลที่ได้รับการบวชเรียนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นผู้นำในบริษัทสี่ ในการสืบทอดอายุพระศาสนา และมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดการเรียนการสอนของ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : ศึกษากรณี ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๒ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรม ต่อการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๒ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๒ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากเนื้อหา หนังสือ ตำราเรียน เอกสาร แนวคิดทฤษฎีต่างๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของจังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนทั้งหมด ๒๑๑ รูป

๑.๔.๓ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี Ckrajcie และมอร์แกน (Morgan) ได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูพระสอนศีลธรรมจำนวน ๑๓๖ รูป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัย ได้กำหนดพื้นที่การศึกษาเขต ๒ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบไปด้วย ๕ อำเภอ

๑. อำเภอลาดยาว

๒. อำเภอบรรพตพิสัย

๓. อำเภอแม่วงก์

๔. อำเภอชุมตาบง

๕. อำเภอแม่เปิน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา ทางโลก และการศึกษา

ทางธรรม

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีอยู่ ๗ ด้าน คือ ด้านที่ ๑ การพัฒนาหลักสูตร ด้านที่ ๒ กระบวนการเรียนการสอน ด้านที่ ๓ การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ ๔ การจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านที่ ๕ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านที่ ๖ การวัดผล และด้านที่ ๗ การจัดกิจกรรมของนักเรียน

๑.๓.๖ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมเป็นระยะเวลา ๗ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ครูพระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ครูพระสอนศีลธรรม ที่มีการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒ แตกต่างกัน

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความคิดเห็นต่อปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๒ จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

การส่งเสริมความคิดอย่างมีเหตุผล และการสอนให้มีความเชื่อและศรัทธาในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามมาตรฐาน การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

การจัดสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เช่น รูปภาพ สไลด์ หนังสือที่ค้นคว้าเพิ่มเติม รวมทั้ง แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาประกอบการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง การจัดกิจกรรมนอกเหนือจากกิจกรรม เพิ่มเติม ตามความสนใจด้วยการจัดกิจกรรมชมรม การจัดค่ายพุทธบุตร การบวชเณรภาคฤดูร้อน การจัดค่าย พัฒนาจิตในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

การวัดและประเมินผล หมายถึง การจัดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาของนักเรียน โดยการทดสอบการประเมินในสภาพจริง การสังเกตพฤติกรรม การจด บันทึก และนำข้อมูลมาตีคุณค่าการเรียนตามเกณฑ์ การประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนของนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

การจัดกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การให้โอกาสแก่นักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารครูสอนศีลธรรม ต่อการ จัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒ โดยจำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ผลการวิจัยที่ได้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต ๒ ให้ มีประสิทธิภาพและรูปธรรมยิ่งขึ้น